
Dödsfall under och efter skuldsanering

Innehållsförteckning

Förord.....	4
Bakgrund.....	5
Metod	7
Resultat och diskussion.....	8
Referenser	10

Förord

Konsumentverket har enligt skuldsaneringslagen (SFS 2006:548) uppdrag att stödja och vägleda den budget- och skuldrådgivning som kommunerna skall svara för. Detta innefattar bland annat utbildning, metodutveckling, kunskapsbyggande och information samt utvärdering. Som ett led i detta har verket initierat en utvärdering av verksamheten från, såväl ett gäldenärsperspektiv som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Föreliggande rapport är en del av en kommande större rapport rörande bl.a. ekonomi och hälsoaspekter i samband med överskuldsättning och skuldrådgivning i kommunerna. Författare är docent Richard Ahlstöm och forskningsassistent Mattias Savemark. De slutsatser och ståndpunkter som redovisas här är författarnas egna och de ansvarar för delrapportens riktighet och innehåll.

Bakgrund

Antalet överskuldsatta individer och hushåll är betydande, inte bara i Sverige utan även inom den Europeiska unionen. I de senaste officiella beräkningar som gjorts i Sverige, har antalet överskuldsatta individer, det vill säga individer som har långtgående och ständigt pågående akuta betalningsproblem, beräknats uppgå till 400 000 – 600 000 individer (”Alla vill göra rätt för sig” Kronofogden, 2008). Hur stort antalet överskuldsatta är beror på hur man definierar begreppet överskuldsatt. Den legala definitionen dvs. den som finns i skuldsaneringslagen (SFS 2006:548) är mycket snävare än den definition som Kronofogden med flera har gjort. Med en snävare definition blir det givetvis färre antal överskuldsatta. Klart är ändå att överskuldsättning är ett omfattande problem i Sverige. Och räknar man sedan in de överskuldsattas familjemedlemmar växer problemet ytterligare.

Den samlade forskningen om konsekvenserna av hushållens betalningsproblem och överskuldsättning visar också att livet som överskuldsatt, förutom en påtaglig socioekonomisk marginalisering, innebär stora personliga påfrestningar, inte minst vad gäller hälsa och livskvalitet. En svensk studie (Ahlström, 1998) visar t ex på en klart ökad prevalens hos överskuldsatta vad gäller stressrelaterade sjukdomar, vilket motsvarande en förhöjning på ca 9 gånger jämfört med normalbefolkningen.

Med syftet att ge överskuldsatta individer en möjlighet att befrias helt eller i delar från sina skulder infördes skuldsaneringslagen 1994 (SFS 1994:334, sedermera omarbetad SFS 2006:548). Ett av fundamenten i lagen är att den, förutom att tillvarata borgenärernas intressen, ska verka för en rehabilitering av den skuldsatte. Sedan lagen infördes har dock anmärkningsvärt få skuldsaneringar beviljats, speciellt i beaktande av det stora antalet överskuldsatta i riket. Orsakerna härtill är sannolikt flera. Saker som har förts fram i debatten är, att kriterierna för att få sanering är alltför stränga och att ett försvinnande litet antal medborgare genom åren sedan lagens tillkomst, sökt skuldsanering.

Under de senaste åren har det funnits indikationer på en förhöjd dödlighet bland överskuldsatta. Dessa indikationer har vanligtvis baserats på iakttagelser av tjänstemän inom den kommunala budget- och skuldrådgivningsverksamheten och Kronofogdemyndigheten. I internationell forskning finns även en dokumenterat förhöjd risk för självmord och självmordsrelaterade beteenden bland överskuldsatta (Arehart-Treichel, 2005; Hatcher, 1994; Hintikka et al, 1998).

Fram till år 2006 togs beslut om beviljande av skuldsanering av Kronofogdemyndigheten, men vid ärenden där en eller flera fordringsägare invände mot beslutet överlämnades ärendet till domstol.

År 2003 lämnades närmare 600 ärenden till tingsrätten, men det existerar ingen sammanställning av dessa ärenden enligt Kronofogdemyndigheten. Från och med år 2007, (SFS 2006:548) flyttades beslutsrätten till Kronofogden. Det personregister som kontinuerligt förs över beviljade skuldsaneringar under skuldsaneringsperioden, i normalfallet fem år, hålls dock av Kronofogden. Registret ifråga, som innehåller personuppgifter (namn, kön, personnummer och bostadsadress) innehåller även information om förekomst av ny skuldsättning under saneringsperioden, samt uppgift om dödsfall under saneringstiden och de två följande åren efter saneringstidens slut. Registret upptar 1116 personer, dvs. samtliga personer i riket som fick skuldsanering beviljad av Kronofogdemyndigheten år 2003.¹

---

¹ I tillägg till detta antal personer återfinns ytterligare 586 (KFM, processägarnas kansli, Solna) personer som handlagts av tingsrätten efter invändning av saneringsbeslut. Inga uppgifter om denna grupp eller påföljder finns dock registrerade i Kronofogdens register.

Metod

Tillvägagångssättet vid framtagning av registeruppgifterna

Listan över beviljade skuldsaneringar 2003 erhöles från Kronofogdemyndigheten, processägarnas kansli i Solna. Denna lista innehöll ingen annan information om gäldenären utöver personnumret. Namn, adress samt uppgifter om dödsfall säkerställdes via Skatteverkets "allmänhetens terminal" vid Klara Vattugränd 1, Stockholm, som innehåller uppgifter ur folkbokföringsregistret. Uppgifter om ny skuldsättning erhöles via Kronofogdemyndighetens "allmänhetens terminal" på Birger Jarlsgatan 61 i Stockholm. Alla uppgifter som inhämtades ur Skatteverkets samt Kronofogdemyndighetens terminaler är offentliga.

Beskrivning av undersökningsgruppen

Totalt beviljades 1 116 personer (589 män och 527 kvinnor, vilket motsvarar 53 respektive 47 procent (Tabell 1) skuldsanering av Kronofogdemyndigheten år 2003. Genomsnittligt var männens respektive kvinnornas ålder vid beviljandet 54 respektive 53 år (Tabell 2).

Kön	Antal	Könsfördelning (%)
Män	589	53
Kvinnor	527	47
S:a	1116	100

Tabell 1 Beviljade Skuldsaneringar 2003- Könsfördelning

Kön	Medelålder (μ)
Man	54 år
Kvinna	53 år

Tabell 2 Beviljade Skuldsaneringar 2003- Medelålder

Dödsfallsregistrering

Under hela perioden från år 2003 och fram till den 28 maj år 2010, har för varje år det samlade antalet dödsfall registrerats för män och kvinnor och totalt. Dock finns i registret inga möjligheter att utläsa dödsorsak, varför denna uppgift saknas.

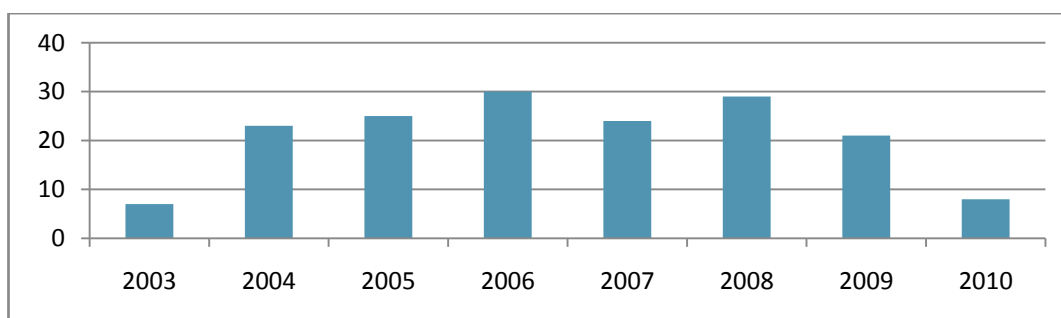
Resultat och diskussion

Efter genomgång av samtliga 1116 personer konstaterades det att 167 personer, eller 14,96 procent av undersökningsgruppen avlidit fram till dags datum, 28 maj 2010 (106 män och 61 kvinnor, Tabell 3).

Kön	Antal beviljande	Medelålder (μ)avlidna	Antal avlidna	Avlidna %
Män	589	66	106	18
Kvinnor	527	67	61	11.6
S:a	1116	66.5	167	14.96

Tabell 3 Beviljade skuldsaneringar 2003 - Avlidna

Under den aktuella skuldsaneringsperioden (2003-2008) avled 138 personer, eller 12.36 procent av undersökningsgruppen. I Figur 1 visas antalet avlidna per år under perioden 2003-2010.

Figur 1 Beviljade skuldsaneringar 2003 – antal avlidna per år

För att få en uppfattning om hur illa det är ställt har vi jämfört dödligheten i undersökningsgruppen med dödligheten i normalbefolkningen. Det visar sig då att dödligheten bland 53-åringar – samma ålder som genomsnittsåldern för de som beviljades skuldsanering 2003 – under samma tidsperiod (år 2003-2010) var 0,46 procent. Det betyder att dödligheten i undersökningsgruppen är i storleksordningen 30 gånger högre, vilket måste betraktas som ytterst anmärkningsvärt.

I en liknande studie genomförd i Norge (Poppe, 2010) låg det faktiska dödstalet under den femåriga skuldsaneringsstiden på sex procent. De uppgifter som framkommer i den här undersökningen antyder alltså att dödligheten i Sverige skulle vara dubbelt så hög, det vill säga tolv procent.

Då dödsorsak inte framgår av folkbokföringsregistret, kan vi inte dra några slutsatser angående *orsakerna* till den dramatiska skillnaden i dödlighet mellan undersökningsgruppen och normalbefolkningen.

Vi vet dock att överskuldssatta individer lever under mycket ansträngda förhållanden, med bland annat mycket små ekonomiska marginaler och en försämrad hälsa och livskvalitet. Det typiska är också att de personer som fått skuldsanering nästan alltid har levt under dessa svåra förhållanden i många år *innan* de beviljats skuldsanering. Det kan inte därför uteslutas att levnadsförhållandena i samband med överskuldssättning är en starkt bidragande orsak till den höga dödligheten.

Mot bakgrund av det stora antalet överskuldssatta och mot att undersökningsgruppen i denna studie trots allt erhållit skuldsanering och därmed kan se ett slut på sin skuldsättning, finns det all anledning att fråga sig hur risken för en för tidig död ser ut för alla de personer som ännu inte sökt eller inte beviljats skuldsanering.

Referenser

- Ahlström, Richard (1998) Overindebtedness Affects Health – What are the costs to Society, *Money Matters*, 2, 1998
- Arehart-Treichel, J (2005) Suicide risk may increase when debts pile up. *Psychiatric News*, 40(5), 28.
- Hatcher, S (1994) Debt and deliberate self-poisoning. *The British Journal of Psychiatry* 164: 111-114 (1994)
- Hintikka, J., Kontula, O., Saarinen, P., Tanskanen, A., Koskela., & Viinamäki, H. (1998). Debt and suicidal behaviour in the Finnish general population. *Acta Psychiatr Scand*, 98, 493-496.
- Kronofogden (2008) Alla vill göra rätt för sig. KFM Rapport 2008:1, Solna: Kronofogden.
- Poppe, Christian (2010). Preliminärt manuskript under publicering hösten 2010.